תפארת יוסף — פורים

רבי יוחנן פתח לה להאי פרשתא מהכא זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו (תהילים צ"ח:ג') אימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו בימי מרדכי ואסתר וכו' (מגילה י"א.).ביאר בזה כבוד אזמו"ר זללה"ה ישועת אלהינו נקרא ישועה כזאת שהוא קיים לעד, כי אצל השי"ת אין שום אגב. וכמו שהוא קיים לעולמי עולמים כן ישועתו קיים לעולמי עולמים, וכעין דכתיב (ישעיהו מ"ה:י"ז) ישראל נושע בד' תשועת עולמים. הענין בזה כדאיתא בש"ס (חולין קל"ט:) המן מן התורה מנין שנאמר המן העץ אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת, אסתר מן התורה מנין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר, מרדכי מן התורה מנין שנאמר ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור, ומתרגמינן מרי דכיא. היינו כי השי"ת ברא העולם הזה והציב אילנא דספיקא בזה העולם, והוא כדי שיהיה מקום לעבודת אדם, כי אילו היה עומד אדם פנים בפנים להשי"ת לא היה שום מקום לעבודת האדם, ולא היה נקרא יגיע כפיך. ע"כ הסתיר השי"ת את אורו הגדול בלבושים, וישראל ע"י עבודתו יבקע את ההסתר. ומ"מ רואה האדם אפילו בההסתר ג"כ איך שתפיסתו נתאחד עם אור השי"ת, כיון שרואה שהשי"ת הוא המסתיר, וממילא רואה עדיין את אורו, אבל מזה נסתעף שכ"כ גברה ההסתרה, שלפעמים אינו רואה אפילו מי הוא המסתיר, ונדמה לו בדעתו שח"ו עבר על רצונו. ובאמת איך שייך לעבור על רצונו ית', כי אפילו מאותם שמחרפים ומגדפים ועושים בזדון גם מהם יש כבוד שמים, כמו מן המן ופרעה בשעתם, ורק שהוא למעלה מתפיסתם והם ותפיסתם נאבדו, נמצא שאין יתכן כלל לעבור על רצונו ית', ורק מ"מ נדמה זאת להאדם שעבר על רצונו ית' ולא יחזור לאור ד'. וכמו שהיה בימי המן, שאיתא בש"ס (מגילה י"ב.) מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל באותו הדור כליה מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע וכו' אלא מפני שהשתחוו לצלם, והיה כ"כ אז הסתרה שלא היה רואים איך אפשר לחזור לאור ד', ונדמה להם שח"ו נעתקים לגמרי מהשורש, וזה מורה שהשתחוו לצלם. ובאמת איך שייך זה אצל ישראל, כי האדם צריך לדעת שהשי"ת בוראו לתכלית הטוב וחפץ להטיב לבריותיו והכל הוא למען טובת האדם. וכדאיתא בש"ס (עירובין י"ג:) נח לו לאדם שלא נברא משנברא וביאר בזה כבוד אזמו"ר זללה"ה למה נקטו חכמינו ז"ל בלשונם הלשון הזה, ולמה לא נקטו טוב לו. ורק, כי באמת טוב לו לאדם משנברא יותר משלא נברא, כי השי"ת ברא את האדם לתכלית הטוב, וראה שבאמת האדם לא יפסיד בזה העולם, ולא עוד אלא שירויח ג"כ, ורק נח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, כי האדם בדעתו מפחד תמיד שמא ח"ו יפסיד. וממילא איך שייך שנסתעף מזה החסד פעולה זאת, שידמה לישראל שח"ו יאבדו לגמרי, ולא יוכלו לחזור לאור ד'. וזה המן מן התורה מנין שנאמר המן העץ אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת, היינו שזאת השאלה שאל השי"ת את אדם הראשון, האיך יכולת לדמות בדעתך שזה העץ אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת ועברת על הצווי, הלא בראתי אותך לתכלית הטוב. וזה שסיים (שם) אסתר מן התורה מנין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר, היינו שדבר הזה ניקח מזה, שכל כך גברה ההסתר בעולם עד שאין אדם רואה מי הוא המסתיר, שאפילו ההסתר זה ג"כ השי"ת הסתיר, וזה ואנכי הסתר אסתיר. וממילא נדמה לאדם לפעמים שח"ו יאבד לגמרי וכמו שהיה שם בימי המן. וזה שמסיים הגמ' מרדכי מן התורה מנין שנאמר ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור, ומתרגמינן מרי דכיא, היינו כיון שאנו רואין שנפש אחת היה שהיה מבורר על הלבוש ג"כ, וכמו שנאמר ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה ולא קם ולא זע ממנו, וזה מרי דכיא שהיה נקי על הלבוש ג"כ. מאי משמע שבישראל אין שייך לומר שח"ו יאבדו לגמרי ולא יוכלו לחזור לאור ד', רק בכל אחד ואחד היה נקודה טובה אשר היה נקשר בהשי"ת אפילו בעת ההסתר ג"כ. וכדאיתא (שם) הם לא עשו אלא לפנים ובעומק הלב היה נקשר בהשי"ת. וזה אימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועות אלהינו בימי מרדכי ואסתר, כי אז ראו שבישראל אפילו בעת שההסתר גובר כ"כ שנדמה להם שהשתחוו לצלם, גם אז בעומק לבם היו נקשרים בהשי"ת. והישועה כזאת הוא ישועה שקיימת לעד, ולזה נקרא ישועות אלהינו כנ"ל שישועה כזאת קיים לעולמי עולמים:

ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים וגו' והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק (שמות י"ז:י"א).והקשה כבוד אזמו"ר זללה"ה מדוע ביציאת מצרים כתיב (שמות י"ד:י"ד) מה תצעק אלי וכתיב (שם) ד' ילחם

לכם ואתם תחרישון, ואיתא בזוה"ק (בשלח מ"ז:) לא תתערין מידי דלא אצטרכו לכו. ואצל מלחמת עמלק הוצרך כ"כ התגברות עבודה, שח"ו רגע אחת אם לא היה בהתגברות עבודה אז ח"ו וגבר עמלק. רק הענין בזה שבמצרים היו משופעים כ"כ, עד היכן שאיתא (מכילתא יתרו) אין עבד יכול לברוח ממצרים, היינו שכ"כ היו משופעים עד שהיה נדמה להם שטוב להיות עבד בארץ הזה מלהיות שר בארץ אחרת, ומצרים התפשטו עצמם בלי שום מעצור לרוחם, וכמו שכתוב (יחזקאל כ"ג:כ') וזרמת סוסים זרמתם. וכשבא יוסף הצדיק למצרים נתן להם עצה, שאם תרצו שתהיה לכם קיום תצמצמו עצמכם מימי השובע לימי הרעב, כדכתיב (בראשית מ"א:ל"ב-ל"ג) ועתה ירא פרעה איש נבון חכם וגו' ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות וגו' ולא תכרת הארץ ברעב. ולפי שכל צמצומם היה רק כדי שיהיה להם קיום והויה. לזה איתא במדרש (תנחומא מקץ ז') שהפירות שהפקידו נקרבו ולא היה להם קיום, שאני ישראל שכל צמצומם רק לכבוד שמים, ולפיכך יש להם קיום והויה, וכל זמן שהיו ישראל אצלם בגלות לא נאבדו כיון שהיו לבוש ליוסף הצדיק, הגם שהיו לבושים רחוקים מ"מ לא נאבדו, כי הלבושים של ישראל אף הרחוקים יש להם קיום. ולפיכך אצל הגאולה כתיב (שמות י"ג:י"ט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו, כי כל זמן שהיה אצלם נקודה של יוסף הצדיק היה להם קיום. ולפיכך כתיב ואתם תחרישון, לא תתערין מידי דלא אצטרכו לכו, שמזה עצמו נתבררו ישראל שהם גדולים, שאפילו הלבושים הרחוקים שלהם יש להם קיום. ואח"כ כשניטל מהם נקודת יוסף הצדיק נאבדו לגמרי כרגע אחת. שאני עמלק שהוא הולך בקטרוג, כיון שאין אדם יכול לברר עצמו ואפילו מי שהולך בעבודה היותר גדולה, ורק יוצרך להשי"ת שיחתום שמו עליו על כל עבודותיו. והשי"ת הוא כל יכול, ויכול לברר אותו אף שעושה בזדון. ואיתא במדרש (תנחומא תצא י"א) כל זמן שעמלק בעולם כאילו כנף מכסה את הפנים, היינו, שהוא המסתיר ואומר שאין צריך כלל לעבודה, כיון שבלתי השי"ת אין האדם יכול לברר עצמו ולמה צריך כלל להתחיל בעבודה. וכל הטעותים של ישראל נמשך מזאת הדיעה, כל זמן שעמלק בעולם. והטעות שהיה לשאול המלך כדכתיב (שמואל א ט"ו:ט') ויחמול שאול והעם על אגג וגו' וכן הטעות של יואב שאמר אנן זכר קרינן (ב"ב כ"א:) הכל נצמח מזה שיש עדיין עמלק בעולם, ולפיכך אצל מלחמת עמלק צריך התגברות עבודה. וכאשר יניח משה ידו וגו' שאם ח"ו לא הלך בהתגברות עבודה, יש מקום לקטרוגו וח"ו גבר עמלק, אבל כאשר ירים משה ידו שהלך בהתגברות עבודה, אז וגבר ישראל, כי כן הציב השי"ת, מי שמברר עצמו עד מקום שידו מגעת ומה שאין באפשר לברר עצמו ע"ז גומר השי"ת. אבל עמלק כיון שהולך בזדון יאבד לגמרי:

ויתיצבו בתחתית ההר (שמות י"ט:י"ז) מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר אם תקבלו את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעה רבה לאורייתא, אמר רבא אעפ"כ הדר קבלוהו בימי אחשורוש שנאמר קיימו וקבלו קיימו מה שקיבלו כבר (שבת פ"ח.).והענין בזה, דהנה בעת קבלת התורה במעמד הר סיני, היה להם גודל התגלות הנהגת השי"ת, אשר ראו מפורש אשר עיקר החיים של ישראל הוא מד"ת. וכל הפורש מן התורה כאילו פורש מן החיים. וזה מרומז שכפה עליהם את ההר כגיגית, היינו שהראה להם אז שהשי"ת מקיף אותם מכל צד לבל לנטות מרצונו ימין ושמאל, והראה להם שכל חיותם הוא מד"ת, ואם לאו יאפס כל חיותם. וזה שאמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעה רבה לאורייתא, היינו שאח"כ נעלם מהם זה האור, א"כ יכולים לומר אנוסים היינו. היינו, שעל אופן כזה לא קבלנו להיות בהסתרות אור ולעבוד את השי"ת מתוך ההסתר, כי רק קבלנו להיות נגלה עלינו אור השי"ת מפורש. וזה דמסיים רבא, אעפ"כ הדר קבלוהו בימי אחשורוש, היינו שבימי אחשורוש נדמה להם לישראל שנעתקו לגמרי מרצונו ית' שנדמה להם שהשתחוו לצלם, כי זה שלא עשו אלא לפנים אמר כבוד אזמו"ר זללה"ה שאח"כ האיר להם זאת אבל מקודם נדמה להם בדעתם בעצמם שנעתקו מרצון השי"ת. ואח"כ שהשי"ת האיר עיניהם ולבם של ישראל שלא נעתקו מרצונו ית' ולא עשו אלא לפנים, אז מגודל אהבת הנס קיבלו את התורה בגודל שמחה פעם שנית, מאחר שראו שהד"ת שייך להם לשורש נפשם, ולא יכולים לעשות ההיפך ח"ו מד"ת. וראו שכל ענין הסתרות אור שהציב השי"ת הוא הכל לטובתם, כדי שיהיה להם חלק בזה האור, כי אם יהיה התגלות אור מפורש כמו שהיה במעמד הר סיני, לא היה להם חלק ויתרון בעבודה, לזה הסתיר השי"ת את אורו הגדול. ואח"כ מכיר האדם שגם בעת ההסתר היה ג"כ מקושר עם אור השי"ת. וע"ז קיבלו את התורה פעם שנית: